

KUŞAKLAR ARASI KARŞILAŞTIRMA: BABY BOOM, X, Y, Z KUŞAKLARININ GENEL ÖZELLİKLERİ, DÜNYA ANLAYIŞLARI, EĞİTİM YAKLAŞIMLARI VE GELECEK TASARIMI

Yüksel ÇIRAK¹

ÖZET

Bu çalışma; Baby Boomer (1946-1964), X (1965-1980), Y (1981-1996) ve Z (1997-2010) kuşaklarının sosyo-kültürel özellikleri, dünya anlayışları, eğitim yaklaşımları ve gelecek tasarımları üzerine karşılaştırmalı bir incelemedir. Araştırma, doküman incelemesi yöntemiyle gerçekleştirilmiş olup Türkiye'de yapılmış çalışmalar ile uluslararası literatürden yararlanılmıştır. Kuşak kavramı, benzer tarihsel ve toplumsal koşullar altında biçimlenen ortak değer ve tutumları ifade eder. Çalışmada her kuşak; genel özellikleri, dünya anlayışı, eğitim/öğrenme yolları ve gelecek tasarımı olmak üzere dört ana tema etrafında incelenmiştir. Bulgular, kuşaklararası farklılıkların kültürel dönüşümler, teknolojik ilerlemeler ve toplumsal değişimlerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Baby Boomer kuşağının istikrar ve sadakat değerleri, öğretmen merkezli eğitim anlayışı ve güvenli gelecek odağı; X kuşağının pragmatizmi, deneyimsel öğrenmesi ve iş-yaşam dengesi arayışı; Y kuşağının özgürlük ve dijital yeniliğe açıklığı, teknoloji destekli öğrenmesi ve anlamlı iş talebi; Z kuşağının bireyselleşmiş ve teknoloji merkezli yapısı, kişiselleştirilmiş öğrenme tercihi ve sürdürülebilirlik odağı tartışılmıştır. Kuşaklar arası farklılıkların temel kaynakları; İkinci Dünya Savaşı, Soğuk Savaş ve ekonomik krizler gibi tarihsel olaylar, analog dönemden dijital çağa geçiş gibi teknolojik dönüşümler ve aile yapısındaki değişimler gibi sosyo-ekonomik faktörler olarak belirlenmiştir. Sonuç olarak, kuşaklar arası iletişimde empati ve karşılıklı anlayış geliştirilmesinin; eğitim sistemlerinin, iş dünyasının ve politika yapıcılarının her kuşağın güçlü yönlerinden yararlanacak kapsayıcı yaklaşımlar geliştirmesinin önemine vurgu yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kuşak, Baby boomers kuşağı, X kuşağı, Y kuşağı, Z kuşağı, Kuşaklararası farklılıklar

A COMPARATIVE STUDY OF GENERATIONS: CHARACTERISTICS, WORLDVIEWS, EDUCATIONAL APPROACHES AND FUTURE PERSPECTIVES OF BABY BOOMERS, GENERATION X, Y, AND Z

ABSTRACT

This study is a comparative examination of the socio-cultural characteristics, worldviews, educational approaches, and future perspectives of Baby Boomer (1946-1964), Generation X (1965-1980), Generation Y (1981-1996), and Generation Z (1997-2010). The research was conducted using document analysis method, utilizing studies conducted in Turkey and international literature. The concept of generation refers to common values and attitudes shaped under similar historical and social conditions (Mannheim, 1952). In the study, each generation was examined around four main themes: general characteristics, worldview, education/learning methods, and future design. Findings indicate that intergenerational differences are closely related to cultural transformations, technological advances, and social changes. The study discusses Baby Boomers' values of stability and loyalty, teacher-centered education approach, and secure future focus; Generation X's pragmatism, experiential learning, and work-life balance pursuit; Generation Y's openness to freedom and digital innovation, technology-supported learning, and meaningful work demand; Generation Z's individualized and technology-centered structure, personalized learning preference, and sustainability focus. The main sources of intergenerational differences were identified as historical events such as World War II, Cold War, and economic crises; technological transformations such as the transition from analog period to digital age; and socio-economic factors such as changes in family structure. In conclusion, the study emphasizes the importance of developing empathy and mutual understanding in intergenerational communication, and the necessity for educational systems, business world, and policymakers to develop inclusive approaches that benefit from each generation's strengths.

Key Words: Generation, Baby boomers Generation, Generation X, Generation Y, Generation Z, Intergenerational differences

Önerilen Atıf

Çırak, Y. (2025). Kuşaklar Arası Karşılaştırma: Baby Boom, X, Y, Z Kuşaklarının Genel Özellikleri, Dünya Anlayışları, Eğitim Yaklaşımları ve Gelecek Tasarımı. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED)/ International Journal of Leadership Training (IJOLT)*, 9(2), 1-17. TrDoi: <https://trdoi.org/10.26023458/uled/1842912>

¹ Dr. Öğretim Üyesi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
Malatya, Türkiye, ORCID: 0000-0001-8325-9680, yuksel.cirak@inonu.edu.tr

1.PROBLEM DURUMU

Kuşak kavramı, sosyolojik ve kültürel araştırmaların önemli konularından biri olarak toplumsal değişimlerin anlaşılmasında kritik bir role sahiptir. Mannheim (1952), kuşağı benzer tarihsel ve toplumsal koşullar altında biçimlenen ortak değer ve tutumlar olarak tanımlamıştır. Bu çerçevede kuşaklar, yalnızca biyolojik bir zaman dilimini değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik, teknolojik ve kültürel deneyimlerin ortaklaştığı kolektif kimlikleri temsil etmektedir.

Günümüzde toplumsal yapıyı oluşturan temel kuşaklar; Sessiz Kuşak (1925-1945), Baby Boomers (1946-1964), X Kuşağı (1965-1980), Y Kuşağı (1981-1996) ve Z Kuşağı (1997-2010) olarak sınıflandırılmaktadır (Dimock, 2019). Her bir kuşak, içinde bulunduğu dönemin ekonomik krizlerini, savaşlarını, teknolojik dönüşümlerini ve toplumsal hareketlerini deneyimleyerek kendine özgü bir değerler sistemi geliştirmiştir.

Kuşak araştırmaları, Mannheim'ın (1952) öncü çalışmasından bu yana sosyal bilimlerin farklı disiplinlerinde ilgi görmüştür. Twenge (2008) kuşaklar arası psikolojik farklılıkları incelemiş; özellikle bireycilik, benlik algısı ve teknoloji kullanımı açısından önemli bulgular ortaya koymuştur. Howe ve Strauss (1991) ise kuşakları döngüsel bir perspektifle ele alarak, her kuşağın toplumsal işlevleri ve rolleri üzerine kapsamlı teoriler geliştirmiştir.

Türkiye'deki kuşak çalışmaları ise 2000'li yıllardan itibaren yoğunlaşmıştır. Ayhün (2013), Saruhan ve Yıldız (2014), Arslan ve Staub (2015), Aydın (2022) gibi araştırmacılar Türkiye bağlamında kuşakların özelliklerini incelemişlerdir. Bu çalışmalar, küresel kuşak profillerinin Türkiye'deki yansımalarını ve yerel dinamiklerin etkilerini ortaya koyması açısından önemlidir.

Eğitim bilimleri perspektifinden bakıldığında, kuşak farklılıklarının öğrenme stilleri, motivasyon kaynakları ve eğitim beklentileri üzerinde belirgin etkileri olduğu görülmektedir (Prensky, 2001; Selwyn, 2009; Çavuşoğlu, 2021). Ve bunun sonucu olarak eğitim örgütlerinin iş ve işleyişi de değişmektedir (Göksoy, 2017). Özellikle dijital yerli (digital native) kavramının ortaya çıkmasıyla birlikte, Y ve Z kuşaklarının eğitim süreçlerine yaklaşımları önceki kuşaklardan radikal biçimde ayrılmıştır.

İş yaşamı ve örgütsel davranış alanında yapılan çalışmalar ise kuşaklar arası farklılıkların iş değerleri, kariyer beklentileri ve liderlik anlayışları üzerindeki etkilerini vurgulamaktadır (Deal, Altman & Rogelberg, 2010; Ng, Schweitzer & Lyons, 2010). Baby Boomer kuşağının sadakat ve istikrar odaklı iş anlayışı, X kuşağının iş-yaşam dengesi arayışı, Y kuşağının anlamlı iş talebi ve Z kuşağının esnek çalışma tercihi, yönetim bilimlerinde yeni yaklaşımları zorunlu kılmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, Baby Boomer, X, Y ve Z kuşaklarının sosyo-kültürel özelliklerini, dünya anlayışlarını, eğitim/öğrenme yaklaşımlarını ve gelecek tasarımlarını karşılaştırmalı olarak incelemektir. Araştırma, doküman incelemesi yöntemiyle gerçekleştirilmiş olup, yerli ve yabancı literatürdeki akademik çalışmalardan yararlanılmıştır. Kuşaklar arası farklılıkların anlaşılması, birçok açıdan önem taşımaktadır. İlk olarak, eğitim sistemlerinin her kuşağın öğrenme ihtiyaçlarına uygun şekilde tasarlanması gerekmektedir. İkinci olarak, iş dünyasında çok-kuşaklı ekiplerin etkin yönetimi için kuşak özelliklerinin bilinmesi kritiktir. Üçüncü olarak, sosyal politikaların geliştirilmesinde kuşakların beklenti ve kaygılarının dikkate alınması toplumsal uyumu güçlendirir. Son olarak, kuşaklararası iletişim ve empati geliştirme açısından karşılıklı anlayışın temelleri atılır.

Bu çalışma, literatürdeki mevcut bilgileri sistematik bir şekilde bir araya getirerek, dört farklı kuşağın belirgin özelliklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma, kuşaklar üzerine yapılacak ileriki çalışmalar için kavramsal bir temel sunmanın yanı sıra, eğitimciler, yöneticiler ve politika yapımcılar için uygulamaya dönük içgörü sağlamayı hedeflemektedir. Bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Baby Boomer, X, Y ve Z kuşaklarının genel tanımları ve belirgin özellikleri nelerdir?
2. Bu kuşakların dünya anlayışları ve dünyaya bakış açıları nasıl farklılaşmaktadır?
3. Kuşakların eğitim/öğrenme anlayışları ve yolları nelerdir?
4. Her bir kuşağın gelecek tasarımları ve geleceğe bakışları nasıl şekillenmektedir?
5. Kuşaklar arası benzerlikler ve farklılıkların temel kaynakları nelerdir?

Bu sorular çerçevesinde, çalışmanın devam eden bölümlerinde önce araştırmanın yöntemi açıklanacak, ardından literatürden elde edilen bulgular sistematik olarak sunulacak ve son olarak bulgular tartışılarak sonuçlar ve öneriler ortaya konulacaktır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma, Baby Boomer, X, Y ve Z kuşaklarının sosyo-kültürel özellikleri, dünya anlayışları, eğitim yaklaşımları ve gelecek tasarımları üzerine karşılaştırmalı bir inceleme sunmayı amaçlayan nitel bir araştırmadır. Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu yöntem, özellikle kuşaklar gibi geniş zaman dilimlerini kapsayan ve tarihsel-toplumsal bağlamda ele alınması gereken konuların incelenmesinde etkili bir yaklaşımdır. Çalışma betimsel bir nitelik taşımakta olup, kuşakları oluşturan bireylerin yaşadıkları dönemlerin sosyal, ekonomik, teknolojik ve kültürel özelliklerini sistematik bir şekilde ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda her bir kuşak; genel özellikleri, dünya anlayışları, eğitim/öğrenme biçimleri ve geleceğe bakış açıları olmak üzere dört ana tema etrafında incelenmiştir.

Araştırmada kullanılan veriler, yerli ve yabancı akademik kaynaklardan elde edilmiştir. Veri toplama süreci 2024 yılının ikinci yarısında gerçekleştirilmiştir. Literatür taraması kapsamında aşağıdaki veri kaynaklarından yararlanılmıştır: Akademik Makaleler: Ulusal ve uluslararası hakemli dergilerde yayınlanmış, kuşaklar, kuşak farklılıkları, sosyal değişim ve kuşakların özellikleri ile ilgili araştırma makaleleri incelenmiştir. Web of Science, Scopus, EBSCO, Google Scholar, ULAKBİM Ulusal Veri Tabanı ve DergiPark gibi elektronik veri tabanları tarama için kullanılmıştır. Kitaplar ve Kitap Bölümleri: Kuşak teorisi, sosyoloji, sosyal psikoloji ve eğitim bilimleri alanında yazılmış, konuyla doğrudan veya dolaylı ilişkisi bulunan akademik kitaplar ve editörlü kitap bölümleri incelenmiştir. Tezler: Türkiye'de Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanı üzerinden erişilen, kuşaklar konusunda yapılmış yüksek lisans ve doktora tezleri değerlendirilmiştir. Raporlar ve Kurumsal Yayınlar: Pew Research Center, OECD, ILO, Deloitte gibi saygın araştırma kurumlarının kuşaklara ilişkin hazırlamış olduğu raporlar ve istatistiksel veriler kullanılmıştır. Literatür taramasında "kuşak", "Baby Boomer", "X kuşağı", "Y kuşağı", "Milenyum kuşağı", "Z kuşağı", "kuşak farklılıkları", "generation", "generational differences", "Baby Boomers", "Generation X", "Generation Y", "Millennials", "Generation Z" gibi anahtar kelimeler kullanılmıştır. Tarama sonucunda ulaşılan kaynaklar arasından araştırma sorularıyla doğrudan ilişkili, güncel ve bilimsel niteliği yüksek olanlar seçilmiştir.

Toplanan veriler betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu analiz sürecinde izlenen adımlar şu şekildedir: Tematik Çerçevenin Oluşturulması: Araştırma soruları ve kavramsal çerçeve dikkate alınarak, her bir kuşak için "genel özellikler", "dünya anlayışı", "eğitim/öğrenme yaklaşımları" ve "gelecek tasarımı" olmak üzere dört ana tema belirlenmiştir. Verilerin İşlenmesi: İncelenen kaynaklardan elde edilen bilgiler, belirlenen tematik çerçeveye göre sistematik bir şekilde organize edilmiştir. Her bir kuşağa ait özellikler, benzerlikler ve farklılıklar gözetilerek kategorize edilmiştir. Bulguların Tanımlanması: Düzenlenen veriler, her bir kuşak için ayrı ayrı betimsel olarak sunulmuştur. Doğrudan alıntılara ve kaynak gösterimlerine yer verilerek bulguların geçerliliği güçlendirilmiştir. Bulguların Yorumlanması: Tanımlanan bulgular arasındaki neden-sonuç ilişkileri, benzerlikler ve farklılıklar; tarihsel, sosyolojik ve eğitsel perspektiflerden değerlendirilerek yorumlanmıştır. Kuşaklar arası karşılaştırmalar yapılarak çalışmanın sonuç bölümünde genel bir senteze ulaşılmıştır.

Doküman incelemesi yönteminin kullanıldığı bu çalışmada, geçerlik ve güvenilirliği sağlamak için aşağıdaki önlemler alınmıştır: Araştırmada kullanılan kaynaklar, alanında tanınmış ve güvenilir yayınlar arasından seçilmiştir. Uluslararası indekslerce taranan hakemli dergilerdeki makaleler, saygın yayınevlerinden çıkmış kitaplar ve kurumsal raporlar tercih edilmiştir. Verilerin toplanması, kodlanması ve yorumlanması süreçlerinde tutarlı bir yaklaşım benimsenmiştir. Tematik çerçeve baştan belirlenerek tüm kuşaklar için aynı kategoriler kullanılmıştır.

Bu araştırma, doküman incelemesi yöntemi ile sınırlıdır ve yerli-yabancı yazılı kaynaklara dayanmaktadır. Çalışmada, kuşakları temsil eden bireylerle doğrudan görüşme yapılmamıştır. Ayrıca, her bir kuşağın incelenmesinde o döneme ait sınırlı sayıda akademik çalışma bulunması, özellikle Z kuşağı için henüz yeterli uzun dönem verisi olmaması da araştırmanın sınırlılıkları arasındadır.

3. BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde, doküman incelemesi yoluyla elde edilen veriler, her bir kuşak için ayrı ayrı sunulmuş ve ardından kuşaklar arası karşılaştırmalı bir sentez yapılmıştır. Bulgular; genel özellikler, dünya anlayışı, eğitim/öğrenme yaklaşımları ve gelecek tasarımı olmak üzere dört ana tema etrafında düzenlenmiştir.

Bu bölümde, doküman incelemesi yoluyla elde edilen veriler, her bir kuşak için ayrı ayrı sunulmuş ve ardından kuşaklar arası karşılaştırmalı bir sentez yapılmıştır. Bulgular; genel özellikler, dünya anlayışı, eğitim/öğrenme yaklaşımları ve gelecek tasarımı olmak üzere dört ana tema etrafında düzenlenmiştir.

1. Baby Boomers Kuşağı (1946-1964)

1.1. Genel Tanımı ve Belirgin Özellikleri: 1946–1964 yılları arasında doğan bireyler, "Baby Boomers" ya da Türkçesiyle "Bebek Patlaması Kuşağı" olarak adlandırılmaktadır. Bu kuşağın adı, II. Dünya Savaşı'nın ardından dünya genelinde gözlenen hızlı nüfus artışına dayanmaktadır. Savaş sonrası dönemin yeniden yapılanma süreci, bu bireylerin çalışmaya, üretkenliğe ve istikrara büyük önem vermelerine yol açmıştır. Savaş sonrası görece rahat nefes almanın, savaştan sonra bebek doğumlarını artırması ve bunun sonucunda oluşan bir artan doğum oranı bu adın verilmesine neden olmuştur. Baby Boomers kuşağının en belirgin özellikleri arasında, kanaatkâr ve duygusal olmaları, sadakat duygusu olan, otoriter, gerektiği zaman teknolojiyi kullanabilen gelenek ve kültürlerine bağlı olan bir kuşak olmalarıdır (Arslan & Staub, 2015, s. 6). Bu kuşağın savaşın zorluklarını yaşamış bir nesil tarafından büyütüldüğünü, yetiştirildiğini unutmamak gerekir.

Bu kuşak bireyleri iş yerlerine ve işverenine karşı sadık, uzun yıllar aynı işte çalışıp az kazanç elde edenler olarak değerlendirilmektedir. Herhangi bir işi/meşguliyeti olmaması onlara göre değildir; emekli olduktan sonra bile çalışma hayatlarına devam eden kişilerdir. Daha çok aile mesleğini, özellikle baba mesleklerini sürdüren ve daha sonrasında işini/mesleğini kendi çocuklarına bırakarak devam ettirmeyi tercih eden kişilerdir (Balcı & Gündücü, 2021, s. 108).

Ercömert (2021), bu kuşağın bireycilikten ziyade topluluk bilinciyle hareket ettiğini ve sosyal dayanışmaya büyük önem verdiğini vurgular. Özellikle 2. Dünya Savaşı sürecinde oluşan vatan sevgisi etkisi ile bu kuşak için güven, sadakat ve istikrar gibi değerler çok önemli olmuştur. Çalışmak yalnızca geçim aracı olarak görülmez, aynı zamanda toplumsal katkı sağlamanın da bir yolu olarak görülür. Baby Boomer kuşağının yaşla birlikte neleri başarabileceğiyle daha fazla ilgilendikleri ifade edilmektedir (Phillipson, 2007).

1.2. Dünya Anlayışı ve Dünya'ya Bakışları: Baby Boomer kuşağı, dünyanın yeniden inşa edildiği, yeni yapılanmaların oluşturulduğu bir dönemde büyümüş, dolayısıyla çalışmanın ve üretmenin hem bireysel hem de toplumsal bir sorumluluk olduğuna inanmıştır.

Akbay ve Özel (2020), bu kuşağın dünyayı daha geleneksel bir bakış açısıyla değerlendirdiğini, değişime temkinli yaklaştığını vurgulamaktadır. Toplumsal değerler, aile yapısı ve dini inançlar bu kuşak için rehber niteliğindedir. Bu nedenle Baby Boomers kuşağı, istikrarlı bir toplum düzenini sürdürmeyi öncelikli bir amaç olarak görmüştür. Bu anlamda bu kuşağın daha gelenekçi olduğu söylenebilir.

Yüksek doğum oranları ve nüfus politikalarının etkisiyle hızla artan bir nüfusu temsil eden "Bebek Patlaması" kuşağı, savaş sonrası dönemin zorlukları nedeniyle refaha ve eğlenceye daha fazla önem veren bir yapı geliştirmiştir. Emeklilik sistemlerinin yaygınlaşmasıyla birlikte bu kuşağın emekli nüfus içerisindeki payının artması, ekonomik sürdürülebilirlik tartışmalarını da beraberinde getirmiştir (Saruhan & Yıldız, 2014). Ulusal literatürde genellikle "Soğuk Savaş Kuşağı" olarak adlandırılan bu grup, Türkiye özelinde kalkınma hedeflerine odaklanan, hizmete ve yaşam standartlarını yükseltmeye önem veren bir profil çizmektedir. Çok partili hayata geçiş süreçleri ve planlı kalkınma dönemleri, bu kuşağın zorluklara rağmen geleceğe dair ekonomik umutlarını canlı tutmuştur (Ayhün, 2013).

Karakteristik açıdan diğer kuşaklara göre daha iyimser olan Bebek Patlaması kuşağı, iş yaşamında disipline, ciddiyete ve sorumluluğa büyük önem verir. Başarının ancak çok çalışarak elde edilebileceğine inanan bu bireyler, teknolojik yeniliklere adaptasyon konusunda sonraki nesillere kıyasla daha mesafelidir (Acıloğlu, 2015). Liderlik kavramını önemseyen ve bir liderin yönetiminde çalışmayı tercih eden bu kuşak, günümüzün yatay hiyerarşileri yerine geleneksel, dikey hiyerarşik yapıları benimsemektedir (Zemke, Raines, & Filipczak, 2000).

1.3. Eğitim/Öğrenme Anlayışı ve Yolları: Baby Boom kuşağının eğitim anlayışında daha çok otoriteye saygı ve öğretmen merkezli öğrenme anlayışı bulunmaktadır. Disiplin ve bireysel çaba önemlidir (Çavuşoğlu, 2021). Culp-Roche ve arkadaşları (2020), Baby Boomers kuşağının teknolojik araçlara temkinli yaklaştığını, geleneksel yüz yüze öğrenme yöntemlerini tercih ettiğini belirtmektedir. Eğitim kurumları, bu kuşak için sosyal yükselmenin ve saygınlığın bir aracı olmuştur.

Zamanın koşulları ve teknolojik olanakları da dikkate alındığında eğitim süreci, genellikle öğretenden öğrenene doğru tek yönlü bir bilgi aktarımı şeklinde gerçekleşmiştir. Baby Boomers bireyleri eğitimi, bilgiye saygı duyulan, toplumsal statü kazandıran ve düzenin ön planda olduğu bir alan olarak görmüşlerdir. Onların anlayışında yapılandırılmış ders programları, sınava dayalı değerlendirme ve öğretmen kontrollü değerlendirme kuşaklarının anlayışı ile bağdaşmaktadır (Güdücü & Balcı, 2021). Bu kuşak eğitim yaşamının büyük kısmını dijital teknolojilerin yaygınlaşmasından önce geçirdiği için öğrenme sürecinde basılı materyalleri, yüz yüze tartışmaları ve not tutmayı içeren geleneksel öğrenme yöntemlerini tercih etmektedir. Öğrenme onlar için çoğunlukla somut deneyimlere ve gerçek yaşam uygulamalarına dayanmaktadır. Bu nedenle yapay zeka, çevrim içi öğrenme ortamlarına fazla uyum sağlayamamaktadırlar (Güdücü & Balcı, 2021).

Baby Boomers kuşağı öğrenme toplumsal sorumlulukları yerine getirme ve statü kazanmadır. O nedenle öğrenme, bireysel bir seçim değil daha çok bir görev ya da yükümlülüktür. Başarıyı belirleyen temel değerler arasında disiplin, çalışma ve sabır öne çıkmaktadır (Güdücü & Balcı, 2021). Bu kuşak için yaşam boyu öğrenme anlayışı emeklilik sonrası kişisel bir ilgi alanı olarak belirmektedir. Araştırmalar, bu kuşağın düzenli, net yönergeler içeren ve yapılandırılmış eğitim ortamlarında daha rahat hissettiğini göstermektedir. Bağımsız, esnek, iş birliği içinde veya deneyimsel öğrenme yaklaşımlarına ise daha az uyum sağlamaktadırlar. Öğretmen-öğrenci ilişkisi güvene dayalı olup öğretmenin bilgi otoritesi kabul edilmektedir (Güdücü & Balcı, 2021).

1.4. Gelecek Tasarımı ve Geleceğe Bakış: Baby Boomers kuşağı geleceğe daha temkinli ve planlı bakmaktadır. Ekiz (2024), bu kuşağın güvenli bir gelecek ve emeklilik planı üzerine odaklandığını, maddi istikrarı önemseydiğini vurgulamıştır. Park ve Gürsoy (2012) da Baby Boomers kuşağının çalışma sonrası dönemde üretken kalma isteği taşıdığını, ancak yeniliğe karşı mesafeli olabildiğini belirtmiştir. Bu yönüyle bakıldığında, Baby Boom kuşağının gelecek anlayışı geçmiş deneyimlerine ve öğrenme anlayışlarına sıkı sıkıya bağlıdır.

Orta yaş ve üzeri bireylerle yapılan araştırmalar, Baby Boomers kuşağına denk gelen grubun geleceğe dair algılarını anlamak açısından önemli ipuçları vermektedir. Gazi Üniversitesi'nde hazırlanan orta yaş grubu bireylerin yaşlılık dönemine ilişkin beklentileri adlı çalışmada (İletmiş, 2015), 45–59 yaş arası katılımcıların ileriki yaşamlarına dair düşünceleri incelenmiştir. Araştırmada, bireylerin geleceği genellikle "yaşlılık dönemi" üzerinden değerlendirdikleri; bu döneme dair en önemli beklentilerinin sağlıklı olmak, ekonomik olarak güvende hissetmek ve sosyal çevrelerini koruyabilmek olduğu görülmüştür. Çalışmada, özellikle kırsal bölgelerde yaşayan bireylerin geleceği daha çok aile desteği, yaşam yeri ve sosyal ilişkilerin sürdürülmesi açısından düşündükleri; modernleşme sürecine uyum sağlama konusunda ise bazı kaygılar yaşadıkları belirlenmiştir. Baby Boomers kuşağına dâhil bireylerin geleceği soyut bir kavramdan ziyade planlanabilir ve somut bir yaşam dönemi olarak gördükleri söylenebilir. Onlar için gelecek, sağlık, ekonomik güvenlik ve sosyal dayanışma gibi temel unsurların sürdürülebilmesiyle anlam kazanmaktadır.

2. X Kuşağı (1965-1980)

2.1. Genel Tanımı ve Belirgin Özellikleri: X Kuşağı genellikle 1965–1980 yılları arasında doğmuş bireyleri kapsar (Pew Research Center, 2015). Bu kuşak "köprü kuşak" ya da "geçiş kuşağı" olarak da adlandırılmaktadır çünkü hem endüstriyel modernleşmenin son dönemini hem de dijitalleşmenin ilk evresini yaşamışlardır (Twenge, 2018; Ho & Chan, 2022).

Bu kuşağı belirginleştiren başlıca özellikler şunlardır: Çocukluk dönemlerinde yaygınlaşan çalışan ebeveyn modeli nedeniyle evde daha çok yalnız kalmışlardır (Bosco, 2019). Bu da onlara erken yaşlarda öz-yeterlik ev içi görevleri üstlenme ve bağımsız problem çözüme gibi beceriler geliştirme fırsatı vermiştir. Ebeveynleri Baby Boomers kuşağıdır ve onların sahip olduğu ideolojik idealizme kıyasla X kuşağı daha şüpheci, pragmatik, rasyonel bir tutuma sahiptir (Fry, 2020). Tabi bu tutumları 1970'lerin çalkantılı siyasal, sosyal ve ekonomik çalkantıları ile de ilişkilidir. Teknoloji çocukluklarında analog idi; yetişkinliklerinde dijital olmaya başlamıştır. Bu da onlara bir esneklik kazandırmıştır (Nicholas, 2008).

Kendinden önceki kuşağın aşırı çalışmaya dayalı iş ahlakına karşılık bu kuşak daha fazla denge, özgürlük, esneklik odaklıdır (Deal, Altman & Rogelberg, 2010). Daha içsel denetim odaklı, sorun çözmede gerçekçiliği tercih eden, duygusal ifadeye ölçülü ama risk algılarının yüksek olduğu görülmektedir (Stelling, 2023). Onlar hem bireyciliği önemseyen neoliberal ekonomik ortamda yetişmişler hem de sosyal dayanışmanın bulunduğu toplumsal yapılara tanık olmuşlardır. Bu nedenle kimlik yapıları birçok sosyal düşünceyi içerir. İş yaşamında yetkin olmak, sadelik, uzmanlaşma, ölçülü hırs, ön plandadır ve bunun yanında görev odaklılık ve işte güvenilirlik değerleri güçlüdür (Freeman et al., 2009).

Kitle kültürünün en güçlü olduğu bu dönemde televizyon, plak, kaset, sinema kimliklerinin şekillenmesinde önemli olmuştur. Onların yetişkinlik dönemi boşanma oranlarının artmaya başladığı yıllardır. Aile yapılarındaki değişim X kuşağının bağımsızlık ve uyum sağlayabilme özelliklerini güçlendirmiştir (Cherlin, 2010). Kentleşme hızlanmış, işgücü piyasasında esnekleşme başlamıştır. Çocukluklarında radyo, televizyon, ilk ev bilgisayarları ve video oyunları mevcutken yetişkinlik dönemlerinde internet, mobil telefonlar, dijitalleşen iş yaşamını deneyimlemişlerdir. Bu ikili deneyim X kuşağını teknolojiye karşı uyarlanabilir, ancak bağımlılık geliştirmeyen bir tutuma da götürmüştür (Hargittai, 2010).

2.2. Dünya Anlayışı ve Dünya'ya Bakışları: X kuşağı dünya görüşünde; ütöpik ideallere mesafeli, sonuca ve işleyişe odaklanan, sözel ideallerden çok yapılabilir olana değer veren bir yaklaşım baskındır (Twenge, 2018). Otorite figürlerine karşı körü körüne itaat yoktur, bunu yerine "gözlemleyerek güven" yaklaşımı vardır. 1970–1990 döneminin siyasi-sosyal atmosferi (demokrasi, insan hakları, liberal ekonomi) X kuşağında özgürlük, ifade hakkı, özel alanın korunması gibi değerleri güçlendirmiştir (Inglehart, 1997).

X kuşağı sosyal değişime temkinli bir iyimserlikle yaklaşır. Uç noktaları değil daha "orta yolcu" bir sosyal tutumu izlemişlerdir (Fry, 2020). Aşırı ideolojilerden uzak, siyasi katılım ile politik şüpheciligi birlikte görmektedirler. İstikrarlı yönetim eğilimini destekleme olasılıkları daha yüksektir. Siyasi olarak heterojendir; ancak genel eğilimler kurumsal istikrar, güvenilir yönetim ve ekonomik istikrarı desteklemeye meyillidirler. Ayrıca politik katılımında somut etki arayışı ön plana çıkabilir (Freeman et al., 2009).

İki binlerin başından 2010'lara kadar enflasyon, işsizlik, petrol krizi gibi ekonomik dalgalanmaları deneyimledikleri için tasarruf eğilimleri, mali temkinlilik, risk azaltıcı strateji anlayışları yaygındır (OECD, 2020). Anlayışlarında iş hayatında istikrar arayışı; fakat değişime gerektiğinde uyum sağlayan bir ekonomik perspektif yaygındır (Miller, 2019; OECD).

2.3. Eğitim/Öğrenme Anlayışı ve Yolları: X kuşağının okul yıllarında baskın olarak Öğretmen Merkezli Eğitim Modeli uygulanmıştır, hiyerarşi güçlüdür. Eğitim otorite-tekrar-disiplin temellidir (Cuban, 1993). Eleştirel düşünme ile ancak lise/üniversite yıllarında karşılaşmaya başlamışlardır.

X kuşağının eğitiminde bilgiyi edinme süreçleri daha sabırlı, süreklilik gerektiren biçimdedir. Uzun okumalar, not tutma, sınıf içi tartışmalar, öğretmen anlatımı bilgiye ulaşma yöntemlerindendir. Üniversite döneminde ise bilgisayar laboratuvarları, ilk internet bağlantıları, elektronik kütüphaneler ile tanışmışlardır (Nicholas, 2008). Bu, onların mesleki yaşamda teknoloji adaptasyonunu kolaylaştırmıştır. Öğrenmede Deneyimsel ve Gözleme Dayalı Öğrenme yöntemi daha etkilidir olmuştur. Kolb'a göre deneyimsel modele uygun biçimde gözlemleyerek, uygulayarak, ustadan öğrenerek bilgi edinirler. Uzun metinler, adım adım öğrenme, öğrenilecek materyali küçük parçalara bölme, detaylı açıklamalar, derinlemesine uzmanlaşma gibi uygulamalarla yetmişmişlerdir. İş yaşamına geçtiklerinde dijitalleşmenin de etkisiyle sertifika programları, mesleki kurslar, uzaktan eğitim gibi araçlara başvurma oranları yükselmiştir (Kolb, 1984).

2.4. Gelecek Anlayışı ve Geleceğe Bakışları: Geleceğe daha aşamalı ve planlı bir çerçeveye yaklaşmışlardır. Gelecek tasarımları birikim, istikrar, aile, güvenli çalışma koşulları üzerine kuruludur (Stelling, 2023). "Hayatı yaşarken kurmak" yaklaşımı görülür. Güncel araştırmalar orta yaş üzeri X bireyleri için öncelikli kaygılar emeklilik güvenliği, sağlık bakım maliyetleri, çocuklar, konut sorunları olarak görülmektedir. Yetişkinlik yıllarına ulaştıklarında yaşanan ekonomik krizler ve dalgalanmalar X Kuşağı bireylerinde tasarruf ve temkinli yatırım eğilimini pekiştirmiştir (Miller, 2019; Stelling, 2023). Kentleşme, eğitim seviyesinin yükselmesi ve tüketim kültürünün yaygınlaşması gibi sosyal ve demografik faktörler de bu kuşağın o ana kadar sahip oldukları anlayışlarını derinden etkilemiştir (Cherlin, 2010) ve uyum sağlamak için kendilerini yeniden yapılandırmaya zorlamıştır.

3. Y Kuşağı (1981-1996)

3.1. Genel Tanımı ve Belirgin Özellikleri: Y Kuşağı, 1981–1996 yılları arasında doğmuş, dijitalleşme ile küreselleşmenin iyice yaygınlaştığı dönemde büyüyen ve yetişkinlik dönemine internet, mobil cihazlar, sosyal medya ile giren bir kuşaktır (Dimock, 2019). Sosyal olarak hem analog hem dijital dünyayı deneyimlemişlerdir, fakat dijital teknolojiyi kimlik gelişimi sırasında içselleştiren ilk kuşak olmuşlardır. Çocukluk/ergenlik döneminde internet, bilgisayar ve cep telefonunun yükselişini yaşadıkları için dijital teknolojiyi doğal bir yaşam parçası olarak görürler (Prensky, 2001; Hargittai, 2010). Yapılan çalışmalar Y Kuşağının, tarihsel olarak en yüksek üniversite mezunu oranına sahip kuşaklardan biridir olduğunu göstermektedir (Pew Research Center, 2014). Etik ilkeler, çevrecilik, sosyal sorumluluk gibi değerlere önem verme eğilimleri güçlüdür (Smith & Brower, 2012). X

Kuşağından farklı olarak Y Kuşağı, esnek çalışma, anlamlı iş ve kendini gerçekleştirme değerlerine daha fazla önem verir (Ng, Schweitzer & Lyons, 2010). Bir yandan toplumsal sorunlara duyarlıdırlar, diğer yandan bireysel kimlik ve özgünlük onlar için vazgeçilmezdir (Twenge, 2008). Bu özellikler, onların yaşam tarzını ve gelecek tasarısını biçimlendirmektedir.

Y Kuşağının kişilik yapısı hem gelişimsel koşullar hem de dijital kültürün etkisiyle şekillenmiştir. Sosyal medyanın yaygınlaşması ve sürekli karşılaştırma ortamı yaratması özgüvenin hem artmasına hem kırılma yaşamasına yol açmıştır (Twenge, 2008). Bu Kuşak dışadönüklük ve özgüven konusunda güçlüdür; ancak sosyal kaygı ve depresyon oranları önceki kuşaklara göre daha yüksektir (Twenge et al., 2019). Y Kuşağı, yüksek empati ve yüksek bağlılık isteğiyle tanınlanır; romantik ilişkilerde "duygusal destek", "eşitlik" ve "iletişim" önceliklidir (Konrath vd., 2011). Benlik yapıları çift yönlüdür hem bağımsızlık hem de anlamlı sosyal ilişkiler istemeye yöneliktir. Kağıtçıbaşı (2017) bunu "özerk ilişkisel benlik" olarak tanımlamaktadır. Kariyer önemlidir; ayrıca çevresel duyarlılık, sosyal adalet gibi konular benlik yapılarının parçası hâline gelir (Smith & Brower, 2012).

Pop kültürünün yükselişi, çeşitlilik, bireysel ifade, özgürlük söylemlerinin yaygınlaşması, çok-kültürlülüğün normalleşmesi bu kuşağı etkilemiştir (Bennett, 2008). 1990'lardan itibaren artan eğitim olanakları, 2008 ekonomik krizi ile ekonomik kaygı, işsizlik, geç evlilik, aile yapılarının dönüşmesi (boşanma, çalışan anne oranlarının artması) X kuşağında olduğu gibi Y kuşağına da etkilemiştir. İnternetin evlere girişi, sosyal medyanın gençlik dönemlerinde ortaya çıkması ve akıllı telefonun kimlik gelişimi sırasında merkezi rol oynaması gibi koşullar Y Kuşağına; çoklu görev yapabilen, hızlı bilgi işleyen, online kimlik inşa eden, dünya vatandaşı algısına sahip, bir kuşak hâline getirmiştir (Selwyn, 2009; Hargittai, 2010).

3.2. Dünya Anlayışı ve Dünya'ya Bakışları: Y Kuşağı, önceki kuşaklardan farklı olarak küresel sorunlar (iklim krizi, eşitsizlik, göç) konusunda farkındalığı en yüksek kuşaklardan biridir (OECD, 2020). Maddi başarı tek başına değerli değildir; özgürlük, çevresel etik, toplumsal adalet, zihinsel sağlık gibi kavramlara önem verirler (Inglehart & Baker, 2000).

Cinsiyet, etnik kimlik ve kültürel çeşitlilik gibi konularla daha ilgilidirler ve bunlara duyarlıdırlar (Pew Research Center, 2015; Göksoy, 2019). Sosyal medyanın etkisi ile bireysellik daha görünür olmuş, ifade kültürü güçlenmiştir. Bu kuşak toplumsal hareketlere katılmaya en yakın kuşaklardan biridir. Tüm toplumsal-sosyal konularda eşitlik, adalet, şeffaflık gibi hakları daha çok talep etmektedirler. Siyasal konularda ise geleneksel ideolojilere güven azalırken, sorun odaklı, pratik çözümlere ve şeffaf yönetime daha fazla önem vermektedirler (Dalton, 2017).

3.3. Eğitim/Öğrenme Anlayışı ve Yolları: Y Kuşağı eğitim sürecinde öğrenci-merkezli öğrenme, proje tabanlı öğrenme, eleştirel düşünme, teknoloji destekli öğrenme gibi teknolojiye dayalı yaklaşımlarının yaygınlaştığı bir dönemde yetişmiştir (Selwyn, 2009; UNESCO, 2013). Bunun sonucunda bu dönemde öğrenciler daha interaktif ve katılımcı hâle geldiler. Bu pedagojik ortam Y Kuşağının: aktif öğrenme, işbirlikçi çalışma, pratik uygulama, anlamlı öğrenme ihtiyacını pekiştirmiştir. Online dersler, dijital eğitim platformları önemli hale gelmiştir. Bu kuşak bilişsel süreçlerinde dijital araçları doğal bir uzantı olarak kullanır (Helsper & Eynon, 2010). Gruplarla proje üretme, takım çalışması, dijital ortak çalışma araçları, stajlar, uygulamalı projeler, gönüllülük tecrübeleri, yaratıcı üretim süreçleri gibi yaşantısal ortamlar da önemini korumuştur (Kolb, 1984).

3.4. Gelecek Tasarımı ve Geleceğe Bakışları: Gençlik dönemlerinde Y Kuşağı umutlu, idealist, dünyanın daha adil ve eşitlikçi olmasına inanan, kariyerde anlam arayan bir bakışa sahipti (Arnett, 2007). Teknolojik ilerleme ve globalleşme bu konuda onlar üzerinde "sınırsız olasılıklar/fırsatlar" duygusu yaratmıştır.

Güncel araştırmalar ise bu kuşağın artık ekonomik güvensizlik, iklim krizi kaygısı, yapay zekâ ile iş kaybı korkuları olan, sosyal ilişkilerde yalnızlaşma gibi endişelere sahip olduğunu göstermektedir (Twenge et al., 2019; Fry, 2020). Tüm bunlara rağmen Y Kuşağı hâlâ yeniliklere açık, esnek çalışmaya yatkın, yaşam boyu öğrenmeye istekli bir kuşaktır.

İki binlerin başından itibaren yaşanmaya başlayan ekonomik krizler (özellikle 2008 ekonomik krizi) ve iş piyasalarında oluşan güvensizlik ortamı Y kuşağının gerek aile ortamını gerek ekonomiye bakışını etkilemiştir. Aynı zamanda teknolojik dönüşüm ile haberleşme ağının güçlenmesi, sosyal medyanın oluşumu ve günümüze kadar uzanan teknolojik gelişmeler Y kuşağına sosyal ve mesleki anlamda etkilemiştir. Küresel riskler, salgınlar, belirsizlik, esnek iş modellerinin oluşumu gibi faktörlerde etkileyen başlıca etmenlere eklenebilir. Bu faktörler Y Kuşağının; uyum sağlayıcı, çok yönlü, pragmatik ama değer odaklı bir gelecek kurgusu geliştirmesine yol açmıştır.

4. Z Kuşağı (1997-2010)

4.1. Genel Tanımı ve Belirgin Özellikleri: Teknolojiyle özdeşleşmiş bir yapıya sahip olan Z Kuşağı, 2000'li yılların başından itibaren gelişmiş teknolojilerin hüküm sürdüğü bir dünyaya gözlerini açmış ve yaşam pratiklerini bu standartlar üzerine kurmuştur (Levickaite, 2010). Teknolojiyi sadece bir araç değil, hayati bir ihtiyaç olarak gören bu nesil, dijital imkânlar sayesinde fiziksel mekân sınırlarını aşabilmektedir. Bu özellikleri nedeniyle literatürde "bilişim ağı çocukları" veya "küresel dünya vatandaşları" olarak da adlandırılmaktadırlar (Saruhan & Yıldız, 2014). "İnternet Kuşağı", "Gelecek Kuşak" ve "Kuşak I" gibi isimlerle de anılan Z Kuşağı, aynı zamanda "ilk sosyal nesil" olarak kabul edilmektedir (Tosun, 2022). Demografik açıdan incelendiğinde ise, sağlık hizmetlerinin gelişmesi ve yaşam süresinin uzamasıyla bağlantılı olarak, bu kuşağın ebeveynleri tarihsel süreçteki en geç çocuk sahibi olan, dolayısıyla diğer kuşaklara kıyasla daha yaşlı bir ebeveyn profilini temsil etmektedir.

Seemiller ve Grace (2016), Z kuşağının bilgiye hızlı erişim sağlayan, eleştirel düşünen ve teknolojiyi doğal bir yaşam unsuru olarak gören bireylerden oluştuğunu belirtmektedir. Altuntuğ (2012) ise bu kuşağın önceki kuşaklara kıyasla otoriteye daha az bağlı, özgürlük ve yeniliğe daha fazla önem verdiğini vurgulamıştır. Bu kuşak daha bireyci gibi görünse de küresel sorunlara duyarlıdır ve toplumsal adalet kavramına güçlü bir şekilde inanmaktadır. Güler ve diğerleri (2022), yaptıkları incelemelerinde Z kuşağının büyük bir kısmının (%72.5) yaşamın anlam ve amacına yönelik algılarının orta düzeyde olduğunu tespit etmişler, ayrıca bu kuşağın sosyal medyayı diğer kuşaklara göre daha fazla kullandığını tespit etmişlerdir.

4.2. Dünya Anlayışı ve Dünya'ya Bakışları: Z kuşağı, küreselleşme ve dijitalleşmenin getirdiği çeşitlilik içinde büyümüştür. Bu nedenle farklı kültürlere, kimliklere ve düşüncelere karşı daha hoşgörülüdür (Aydın, 2022). Francis ve Hoefel (2018), onların dünyaya bakışının merkezinde eşitlik ve sürdürülebilirlik kavramlarının önemli bir yeri olduğunu belirtmektedirler. Dijital çağın getirdiği bilgi bolluğu nedeniyle aynı anda hem özgüvenli hem de kaygılı bireyler hâline gelmektedirler (Twenge, 2017).

Felsefi bakışlarında, mutlak doğrular yerine durumsal ve bağlamsal gerçeklikler bulunmaktadır. Bilgiye erişimin kolaylaşmasıyla birlikte, doğruluk kavramını sorgulayan; eleştirel, çoklu bakış açılarına açık bir kuşak profili çizilmektedir (Seemiller & Grace, 2016). Sosyal medyanın etkisiyle küresel bir vatandaşlık bilinci gelişmiştir; ancak çevrim içi varlıkların yoğunluğu aidiyet ve yalnızlık arasındaki ikilemi de getirmiştir (Parker & Igielnik, 2020). Bir yandan başkaları ile sosyal ağlar kurma isteği, bir yandan da mahremiyetini kaybetme duygusu yaşayabilmektedirler.

Ekonomik açıdan onlar güvencesizliğin arttığı bir çağda büyümüştür. İşsizlik oranları artmakta, gelir eşitsizliği büyümekte ve artan yaşam maliyetleri bu kuşak üzerinde kaygı yaratmaktadır (ILO, 2022). Bu nedenle geleneksel istihdam biçimleri yerine serbest çalışma, dijital girişimcilik ve çoklu gelir kaynakları tercih edilmektedir. Ekonomik kararlarında etik üretim, çevre dostu markalar ve sürdürülebilirlik kavramlarını benimsedikleri görülmektedir (Deloitte, 2023).

Siyasal açıdan bakıldığında bu kuşak, klasik ideolojilerden çok sorun temelli politikalara ilgi duymaktadır. Demokrasi, ifade özgürlüğü, veri güvenliği ve çevre politikaları gibi alanlarda aktif tavır alırlar. Bu kuşağın kurumlara güveni koşulludur. Otoriter yaklaşımlara karşı eleştirel duruş sergilerler ve yönetimde şeffaflık ve katılımı savunurlar (Ercömert, 2021). Siyasi katılımları çoğunlukla dijital ortamlar aracılığıyla gerçekleşir; çevrimiçi imza kampanyaları, sosyal medya paylaşımları ve yerel düzeyde gönüllülük projeleri başlıca katılım biçimleridir.

Sonuç olarak Z kuşağı; dijitalleşmenin buna bağlı olarak küreselleşmenin ve kültürel çoğulculuğun biçimlendirdiği bir değer sistemine sahiptir. Onlar için dünya, etkileşim içinde olan, sınırları giderek belirsizleşen bir ağıdır. Bireysel özerklik, toplumsal adalet, çevreye karşı sorumluluk ve sürdürülebilirlik önemli değerlerdir.

4.3. Eğitim/Öğrenme Anlayışı ve Yolları: Teknolojinin yarattığı standartların içine doğan ve yaşam pratiklerini bu çerçevede şekillendiren Z Kuşağı, mekânsal sınırları aşabilen "küresel dünya vatandaşları" veya "bilişim ağı çocukları" olarak tanımlanmaktadır (Levickaite, 2010; Saruhan & Yıldız, 2014). "İnternet Kuşağı" veya "İlk Sosyal Nesil" gibi isimlerle de anılan bu grup, uzayan yaşam sürelerine bağlı olarak tarihsel süreçte en geç ebeveyn olan neslin çocuklarıdır (Tosun, 2022).

Dijital ağlar üzerinden etkileşim kurmayı bir alışkanlık haline getiren Z kuşağı için bilgiye hızlı erişim hem bir avantaj hem de dezavantaj unsuru olabilmektedir (Levickaite, 2010). Eğitim süreçlerinde de bu alışkanlıklarını sürdüren kuşak üyeleri; çevrimiçi, işbirlikçi ve görsel öğrenme yöntemlerine yatkındır (Çavuşoğlu, 2021).

Geleneksel ve didaktik öğretim yöntemlerini sıkıcı bulan bu bireyler, bunun yerine kişiselleştirilmiş, katılımcı ve etkileşimli öğrenme ortamlarını tercih etmektedirler (Mohr & Mohr, 2017).

Z Kuşağı için eğlence ve hız, sadece sosyal hayatta değil, okul ve iş yaşamında da vazgeçilmez birer karakteristik özelliktir. Eğlenceli bulmadıkları durumlarda dikkat ve konsantrasyon sorunu yaşayabilmektedirler (Tapscott, 2009). Otoriteye itaatten hoşlanmayan, karar vermede güçlük çeken ve tatminsizlik düzeyleri yüksek olan bu kuşak için, Türkiye'de de 2000'li yıllardan itibaren daha interaktif olan Yapılandırmacı Öğretim Modeli gibi yöntemler benimsenmiştir (Sezen, 2018).

4.4. Gelecek Tasarımı ve Geleceğe Bakışları: Geleceğe ilişkin bakışta hem umutlu hem de temkinli bir duruş sergilemektedir. Onlar için yarının dünyasını teknoloji, sürdürülebilirlik, adalet ve bireysel özgürlük ilkeleri etrafında şekillenmelidir. Gelecek yalnızca kişisel başarı değil, aynı zamanda toplumsal sorumluluk ve anlam arayışının birleşimidir. Z kuşağı mensupları; iklim krizi, gelir adaletsizliği, savaşlar ve yapay zekânın etik boyutları gibi küresel konular karşısında yüksek farkındalığa sahiptir. Her ne kadar daha adil ve yaşanabilir bir dünya kurma umudunu korusalar da ve geleceğe yönelik beklentileri iyimser olsa da mevcut siyasal ve ekonomik sistemlere olan güvenleri sınırlı (Deloitte, 2023) ve olumsuzdur. Kariyer hedeflerinde istikrarlı bir kurumda uzun süre kalmaktan çok, kendilerini sürekli geliştirebilecekleri dinamik ortamlarda var olmak ön plandadır (Seemiller & Grace, 2016).

Teknoloji bağlamında geleceğe yönelik tutumları da dikkat çekicidir. Yapay zekâ, otomasyon ve dijital dönüşümün kaçınılmaz olduğunu kabul ederler; ancak bu süreçlerin etik temelde ilerlemesi gerektiğini savunurlar. İnsanı merkeze alan teknoloji anlayışı önemli bir ilkedir. Veri güvenliği, gizlilik ve dijital haklar konularında duyarlılıkları yüksektir (Twenge, 2017). Toplumsal ve çevresel değerlere bakıldığında, Z kuşağı sürdürülebilir bir geleceğin yalnızca bilinçli bireylerle mümkün olacağına inanır. Tüketim tercihlerinde her alanda çevreye duyarlılık öne çıkmaktadır. Bu nedenle, literatürde ekolojik bilinci en yüksek kuşak olarak tanımlanmaktadır (Pew Research Center, 2020).

Geleceğe dair kaygıları yüksektir. Özellikle ekonomik belirsizlikler, politik istikrarsızlık ve çevresel krizler bunlar içinde en çok vurguladıklarıdır. Ancak bunların bireysel çabalarla üstesinden gelinebilecek sorunlar olduğuna dair güçlü bir inanç taşırlar. "Değişim bizim" mottosu, kuşağın kolektif bilincini yansıtan temel bir ifadedir. Sonuç olarak Z kuşağı, geleceği teknolojiyle iç içe fakat insan merkezli bir düzen olarak düşünmektedir. Onlara göre gelecek; etik değerlere bağlı, yenilikçi, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir yaşam biçiminin inşasıyla mümkündür. Bu bakış açısı, modern dünyanın dönüşümünü yönlendirecek yeni bir toplumsal paradigma olarak değerlendirilebilir.

5. Kuşaklar Arası Karşılaştırmalı Analiz ve Sentez

Dört kuşağın özelliklerinin sistematik olarak incelenmesinin ardından, kuşaklar arası benzerlikler ve farklılıkların karşılaştırmalı bir analiziyle literatür bulgularını sentezlemek gerekmektedir.

5.1. Genel Özelliklerde Kuşaklar Arası Karşılaştırma: Baby Boomer kuşağından Z kuşağına doğru ilerledikçe, bireylerin değer sistemlerinde belirgin bir dönüşüm gözlemlenmektedir. Baby Boomers kuşağı kolektivizm, sadakat ve istikrar değerlerini öne çıkarırken; X kuşağı pragmatizm ve bireysel özerklik arayışına yönelmiş; Y kuşağı ise anlamlı iş, özgünlük ve sosyal sorumluluk kavramlarını benimsemiştir. Z kuşağında ise bireysellik, çeşitlilik ve sürdürülebilirlik en üst düzeye ulaşmıştır. Teknoloji ile ilişki açısından en dramatik değişim yaşanmıştır. Baby Boomers kuşağı teknolojiyi ihtiyaç duyduğunda kullanan, X kuşağı adaptasyon gösteren, Y kuşağı dijital dünyanın ilk yerlisi ve Z kuşağı ise doğduğu andan itibaren dijitalleşmenin içinde olan bir profil çizmektedir. Otoriteye bakış da kuşaklar arasında farklılaşmıştır. Baby Boomers hiyerarşiye saygılı, X kuşağı şüpheci ama pragmatik, Y kuşağı şeffaflık ve eşitlik talep eden, Z kuşağı ise otoriteyi sorgulayan ve katılımcı yapıları tercih eden bir tutum sergilemektedir.

5.2. Dünya Anlayışlarında Kuşaklar Arası Karşılaştırma: Baby Boomers kuşağının istikrar, düzen ve geleneksel değerler odaklı dünya görüşü; X kuşağında yerini temkinli pragmatizme bırakmıştır. Y kuşağı küresel sorunlara duyarlı, çoğulcu ve değer odaklı bir perspektif geliştirirken; Z kuşağı bu duyarlılığı sürdürülebilirlik, eşitlik ve dijital haklar çerçevesinde daha da derinleştirmiştir. Ekonomik bakış açısından, Baby Boomers maddi güvenlik ve birikim odaklıyken; X kuşağı ekonomik krizlerin etkisiyle daha temkinli bir tutum sergilemiştir. Y kuşağı ekonomik güvensizlik ile anlamlı iş arayışını dengelemeye çalışırken; Z kuşağı esnek istihdam, çoklu gelir kaynakları ve etik tüketim kavramlarını benimsemiştir.

5.3. Eğitim ve Öğrenme Yaklaşımlarında Kuşaklar Arası Karşılaştırma: Eğitim anlayışındaki dönüşüm, belki de kuşaklar arası farklılıkların en belirgin olduğu alandır. Baby Boomers kuşağı öğretmen merkezli, disiplin odaklı

ve yapılandırılmış eğitimi benimserken; X kuşağı deneyimsel öğrenmeye ve uzmanlaşmaya yönelmiştir. Y kuşağı ile birlikte öğrenci merkezli, teknoloji destekli ve işbirlikçi öğrenme modelleri ön plana çıkmış; Z kuşağında ise kişiselleştirilmiş, etkileşimli ve sürekli öğrenme norm haline gelmiştir. Bilgiye erişim yöntemleri de dramatik biçimde değişmiştir. Baby Boomers basılı kaynaklar ve yüz yüze etkileşim; X kuşağı karma yöntemler; Y kuşağı dijital platformlar ve sosyal öğrenme; Z kuşağı ise anlık erişim, görsel içerik ve mikro-öğrenme tercih etmektedir.

5.4. Gelecek Tasarımlarında Kuşaklar Arası Karşılaştırma: Baby Boomers kuşağının güvenli emeklilik ve sosyal güvence odaklı gelecek tasarımı; X kuşağında aile, istikrar ve ekonomik güvenlik dengesi şeklinde evrilmiştir. Y kuşağı kariyer, anlam ve yaşam kalitesini birleştirmeye çalışırken; Z kuşağı esneklik, sürdürülebilirlik ve kişisel gelişim ekseninde bir gelecek öngörmektedir. Geleceğe dair kaygılar da farklılaşmıştır. Baby Boomers sağlık ve emeklilik güvenliği; X kuşağı ekonomik istikrarsızlık; Y kuşağı iş güvencesi ve iklim krizi; Z kuşağı ise yapay zeka, veri güvenliği ve çevresel yıkım konularında endişelidir.

5.5. Kuşaklar Arası Farklılıkların Temel Kaynakları: Literatür bulgularının sentezi, kuşaklar arası farklılıkların üç temel kaynağa dayandığını göstermektedir: Tarihsel ve Toplumsal Olaylar: İkinci Dünya Savaşı, Soğuk Savaş, ekonomik krizler, küreselleşme ve pandemi gibi dönem olayları her kuşağın dünya görüşünü şekillendirmiştir. Teknolojik Dönüşümler: Analog dönemden dijital çağa geçiş, her kuşağın bilgiye erişim biçimini, iletişim tarzını ve yaşam alışkanlıklarını köklü biçimde değiştirmiştir. Sosyo-Ekonomik Değişimler: Aile yapısındaki dönüşümler, kadının iş gücüne katılımı, eğitim olanaklarının artması ve istihdam biçimlerinin çeşitlenmesi kuşakların değer sistemlerini etkilemiştir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Her kuşak kendi zamanının koşullarının ürünüdür, zamanının kültürel ve toplumsal yapılarını üzerinde taşır ve kendinden sonra gelen kuşağa da bunu aktarır. Gelişen teknolojik değişimler sosyal yapıda, aile yapılarında ve dünyanın politik düzeninde değişimler yaratmaktadır. Bu nedenle kuşaklar arasında görülen farklılıklara bu açıdan bakmak gerekir.

Kuşaklar arası farklılıklar, toplumsal değişimin hızını ve yönünü anlamada önemli bir gösterge niteliğindedir. Baby Boomer, X, Y ve Z kuşakları; içinde yetiştikleri sosyo-ekonomik koşullar, teknolojik gelişmeler ve kültürel dinamikler doğrultusunda birbirinden belirgin biçimlerde ayrılmaktadır. Baby Boomer kuşağı, İkinci Dünya Savaşının hemen sonrasında dünyaya gelmiş ve bu savaşın yarattığı sıkıntıları yaşamış bireyler tarafından yetiştirilmiştir. Onlar için bu nedenle disiplin, çalışkanlık ve sadakat kavramlarıyla tanımlanan; üretim odaklı, kurum bağlılığı önemlidir. X Kuşağı İkinci Dünya Savaşından sonra oluşan iki kutuplu dünyada kendini bulmuştur. Bu Soğuk Savaş dönemi onları yetiştirenler tarafından bir nebze de olsa onlara aktarılmıştır. Bu kuşak ayrıca ekonomik belirsizlikler ve teknolojik geçiş dönemlerinde biçimlenmiştir ve pragmatik ve bireyseldir bir kimlik geliştirmiştir. Y Kuşağı Soğuk Savaşın bittiği, bir anlamda iki kutuplu dünya anlayışının sonunda doğmuştur. Ayrıca bu kuşak dijital dönüşümün ilk aktörleri olarak özgürlük, esneklik ve kendini gerçekleştirme arayışına önem verirken; Z kuşağı bu dijital dünyanın yerlisi olarak bilgiye anında erişim, çeşitlilik, sürdürülebilirlik ve etik duyarlılık gibi değerlere öncelik vermektedir. Kuşakları etkileyen tüm bu etmenler birlikte değerlendirildiğinde, tarihsel ilerlemenin yalnızca teknolojik değil, aynı zamanda değerler ve düşünme biçimleri düzeyinde de büyük bir dönüşüm yarattığı görülmektedir. Baby Boomer ve X kuşakları daha çok istikrar ve güven arayışını temsil ederken, Y ve Z kuşakları değişim, yenilik ve bireysel özgürlüğün öncüleridir. Bu farklılıklar zaman zaman çatışma yaratsa da toplumsal gelişimin itici gücü de tam olarak bu çeşitliliktedir. X, Y ve Z kuşaklarının bilgi ve teknolojiye yönelik tutumlarının çalışma performansları üzerine olumlu etkisi olduğu görülmektedir (Özlu, 2023). Teknolojiye karşı daha olumlu tutumu olan Z kuşağının teknoloji kullanımına fırsat verildiğinde çalışma performanslarının artacağı söylenebilir. Tüm kuşakların sosyal medya ağlarına erişimde en çok akıllı telefonu kullandıkları ve sosyal medyada video ve müzik içeriklerini beğendikleri de araştırmalarla tespit edilmiştir (Alptekin vd., 2021).

Kuşakların uzaktan çalışma hayatına bakışları da farklılaşmaktadır. Z kuşağı uzaktan çalışma hayatına X ve Y kuşağına göre daha kabul edici yaklaşmaktadır (Günsan, 2025). Kuşakların iş hayatına bakışları da farklılaşmaktadır. Z kuşağının diğer kuşaklara oranla iş birliği, uygulanabilir görevler, az sayıda kural, yarı resmi iletişim ve merkezi olmayan karar yetkisini tercih ettikleri görülmektedir (Durmaz ve Okumuş, 2021). Kuşakların zaman içindeki farklılaşan özelliklerinin bir örgüt bünyesinde çalışmaya başladığında daha belirginleşmeye başladığı görülmektedir. Baby Boomer için, çalışmak için yaşamak önemli bir değer görülürken, X kuşağı için iyimserlik, takım çalışması ve bağlılık önemli bir değerdir. Bunlardan farklı olarak Z kuşağı çalışmada otoriter olmayan bir tutumu değer olarak görmektedir (Erden-Ayhün, 2013). Alay (2021), insan kaynakları çalışanlarının

motivasyon araçlarını belirlerken kuşaklara göre ayırım yapmadığını, ancak X, Y, Z kuşaklarının çalışma motivasyonlarının farklı olduğunu belirtmektedir. İş ortamında X kuşağı daha kuralcı, Y kuşağı arkadaş canlısı, Z kuşağı ise sorgulayıcı ve meraklıdır. Motivasyon kaynakları da bu özelliklerden etkilenmektedir. X kuşağını kurallara uyma, Y kuşağını ekip çalışması ve Z kuşağını araştırma-sorgulama motive etmektedir.

Yapılan nitel bir analizde X kuşağının eğitimi tecrübe ve deneyim olarak gördükleri; Y kuşağının aile, okul ve arkadaş çevresinde öğrenmeler olarak gördüğü ve Z kuşağının ise toplumdaki davranışlarımız olarak gördüğü bulunmuştur. X kuşağı öğretmeni disiplinli ve sorumlu, Y kuşağı güvenilir ve sabırlı, Z kuşağı ise güvenilir, sabırlı ve sevecen olarak görmektedir (Tunç-Şahin, 2021). Rothman ve Hillman (2008), yaptıkları uzun erimli çalışmada her kuşağın, döneminin koşullarından etkilendiğini söylemektedirler. Marsita ve diğerleri (2024) islam dinine sahip olanların tüketim tercihlerinde helal yaşam biçimini tercih ettiklerini, bu konudaki bilgilerinin sadece yaşam biçimlerini değil, tüketim memnuniyetlerini de etkilediğini belirtmektedirler. Bu tercihlerinde kuşaklar arasında farklılık bulunmamaktadır.

Günümüz dünyasında kurumların, eğitim sistemlerinin ve politika yapıcılarının bu kuşak farklılıklarını görmezden gelmeden, her bir kuşağın güçlü yönlerinden yararlanacak kapsayıcı yaklaşımlar geliştirmesi büyük önem taşımaktadır. Deneyim ve bilgi birikimini temsil eden Baby Boomer ve X kuşaklarının öğretmenleri; Y ve Z kuşaklarının yaratıcılığı, hız algısı ve dijital yetkinliğiyle birleştiğinde hem iş yaşamında hem toplumsal yapılarda sürdürülebilir bir denge kurulabilir. Kuşakların siyasal aktivitelerine bakıldığında en çok siyasetle aktif olarak ilgilenen kuşağın Y kuşağı olduğu, X kuşağının sadece siyasette izleyici olduğu ve Z kuşağının ise siyasete hem izleyici hem de doğrudan katılımının düşük olduğu görülmektedir (Armutçu ve Tan, 2023). Kuşakların cinsiyet rollerine bakışları da farklılık gösterebilmektedir. Her kuşak kendinden önce gelen değer ve deneyimleri alır ve içinde bulunduğu dönemin de koşullarıyla bir benlik/kimlik inşa eder. Cinsiyet rolleri açısından Baby Boomer kuşağı ile X kuşağı daha geleneksel bakışa sahipken, Z kuşağı genellikle eşitlikçi bir cinsiyet rolü anlayışına sahiptir (Ekiz ve Zabun, 2024).

Sonuç olarak, kuşaklar arasındaki farklılıklar bir ayrışma nedeni değil; toplumsal ilerlemenin çok yönlü zenginliğini yansıtan bir potansiyeldir. Her kuşak, kendi dönemi içinde farklı bir “değer haritası” oluşturmuş ve bu haritalar bir araya geldiğinde, insanlığın ortak gelişim sürecini daha anlamlı kılan bir bütün ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

- Acılıoğlu, İ. (2015). İşte y kuşağı, jenerasyonel sistemler teorisi. Elma Yayınevi.
- Akbay, E., & Özel, A. (2020). Baby boom kuşağının değerler sistemi ve dünyaya bakışı üzerine bir değerlendirme. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 40(1), 45–62.
- Alay, B. (2021). *X, Y ve Z kuşağı çalışanlarının motivasyon araçları arasındaki farklılıklar* [Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. Yöktez.
- Alptekin, G., Türkmen, D., ve Arslantaş, H.A. (2021). Baby boomers, x, y, z kuşaklarının sosyal medya kullanım düzeyleri ve tercihleri. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 51, 253-278. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.983223>
- Armutcu, B. & Tan, A. (2023). Seçmenlerin siyasal davranışları üzerinde etkili olan faktörler: X-y-z kuşakları üzerine bir araştırma. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(1), 20-40. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2220096>
- Arnett, J. J. (2007). Emerging adulthood: What is it, and what is it good for? *Child Development Perspectives*, 1(2), 68–73.
- Arslan, A. & Staub, S. (2015). Kuşak farklılıklarının yönetim üzerindeki etkileri. *İş ve İnsan Dergisi*, 2(1), 1–12.
- Aydın, M. (2022). Z kuşağının kimlik algısı ve toplumsal değerlere bakışı: Dijital çağda yeni kimlik arayışları. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar Dergisi*, 38(2), 120–137.
- Ayhün, S. (2013). Kuşaklar arasındaki farklılıklar ve iş yaşamına yansımaları. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 4(1), 1–16.
- Balcı, A., & Güdücü, N. (2021). Kuşaklar arasındaki farklılıkların eğitim süreçlerine etkisi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 17(2), 105–120.
- Bennett, S., Maton, K., & Kervin, L. (2008). The ‘digital natives’ debate: A critical review of the evidence. *British Journal of Educational Technology*, 39(5), 775-786.

- Cherlin, A. J. (2010). Demographic trends in the United States: A review of research in the 2000s. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 403-419.
- Cuban, L. (1993). *How teachers taught: Constancy and change in American classrooms, 1890–1990*. Teachers College Press.
- Culp-Roche, A., Hampton, D., Hensley, A., Wilson, J., Thaxton-Wiggins, A., Otts, J. A. & Moser, D. K. (2020). Generational differences in faculty and student comfort with technology use. *SAGE Open Nursing*, 6, 2377960820941394.
- Çavuşoğlu, F. (2021). Z kuşağının çevrimiçi öğrenme ortamlarında öğrenme eğilimleri. *Eğitim ve Teknoloji Dergisi*, 11(1), 55–68.
- Dalton, R. J. (2017). *The participation gap: Social status and political inequality*. Oxford University Press.
- Deal, J. J., Altman, D. G., & Rogelberg, S. G. (2010). Millennials at work: What we know and what we need to do (if anything). *Journal of Business and Psychology*, 25(2), 191-199. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10869-010-9177-2.pdf>
- Deloitte. (2023). Global Gen Z and Millennial Survey 2023. Deloitte Insights. <https://www2.deloitte.com/global/en/pages/aboutdeloitte/articles/genzmillennialsurvey.html>
- Demo, D. H., & Acock, A. C. (1988). The impact of divorce on children. *Journal of Marriage and the Family*, 619-648.
- Dimock, M. (2019). Defining generations: Where millennials end and generation z begins. *Pew Research Center*, 17(1), 1-7.
- Durmaz, Ş., & Okumuş, B. (2021). İş hayatında kuşaklar arası farklılıklar ve Z kuşağı. *Pearson Journal*, 6(16), 47-68. <https://www.pearsonjournal.com/index.php/pub/article/download/263/255>
- Ekiz, F. S., & Zabun, B. (2024). Toplumsal cinsiyet rollerinin kuşaklararası değişimleri: Baby Boomers ve Z kuşağı. *Kastamonu İnsan ve Toplum Dergisi*, 2(4), 293-304. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/4290913>
- Ercömert, E. (2021). *Baby Boom kuşağının topluluk bilinci ve sosyal dayanışma eğilimleri üzerine nitel bir araştırma* [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Erden-Ayhün, S. (2013). Kuşaklar arasındaki farklılıklar ve örgütsel yansımaları. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 93-112. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1355884>
- Francis, T., & Hoefel, F. (2018). True Gen': Generation Z and its implications for companies. *McKinsey & Company*, 12(2), 1-10.
- Fry, R. (2020). Millennials overtake Baby Boomers as America's largest generation. *Pew Research Center*.
- Freeman, L. M., Trower, C. A., Tan, R. J., & Terkla, D. G. (2009). Comparison of attitudes between Generation X and Baby Boomer veterinary faculty and residents. *Journal of Veterinary Medical Education*, 36(1), 128-134.
- Göksoy, S. (2017). Situations that make students happy and unhappy in schools. *Universal Journal of Educational Research* 5 (n12A), 77-83
- Göksoy, S. (2019). Vatandaşlık eğitimi mi? çokkültürlülük ve kapsayıcı eğitim mi? *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi* 2 (2), 1-7
- Güdücü, B., & Balcı, C. (2021). Kuşaklar ve eğitim üzerine sosyolojik bir analiz. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 7(1), 105-120. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1250431>
- Güler, E. K., Tutgun-Ünal, A., & Tarhan, N. (2022). Z kuşağının yaşam anlam ve amaç algılarının incelenmesi. *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 179-198. <https://doi.org/10.48174/buaad.52.6>
- Günsan, N. (2025). X, Y ve Z Kuşaklarının uzaktan çalışma modeline bakış açılarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 8(2), 406-420. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/4436294>
- Hargittai, E. (2010). Digital na (t) ives? Variation in internet skills and uses among members of the “net generation”. *Sociological Inquiry*, 80(1), 92-113.
- Helsper, E. J., & Eynon, R. (2010). Digital natives: where is the evidence? *British Educational Research Journal*, 36(3), 503-520.

- Ho, H. C., & Chan, Y. C. (2022). Flourishing in the workplace: A one-year prospective study on the effects of perceived organizational support and psychological capital. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(2), 922.
- Inglehart, R. (1997). Modernization, postmodernization and changing perceptions of risk. *International Review of Sociology*, 7(3), 449-459.
- Inglehart, R., & Baker, W. E. (2000). Modernization, cultural change, and the persistence of traditional values. *American Sociological Review*, 65(1), 19-51.
- International Labour Organization (ILO). (2022). World employment and social outlook: Trends 2022. Geneva: ILO.
- İletmiş, T. (2015). Orta yaş grubu bireylerin yaşlılık dönemine ilişkin beklentileri [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kamber, T. (2017). Gen X: The cro-magnon of digital natives. *Generations*, 41(3), 48-54.
- Kağıtçıbaşı, C. (2017). *Family, self, and human development across cultures: Theory and applications*. Routledge.
- Katz, S. (2017). Generation X: A critical sociological perspective. *Generations*, 41(3), 12-19.
- Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development.
- Konrath, S. H., O'Brien, E. H., & Hsing, C. (2011). Changes in dispositional empathy in American college students over time: A meta-analysis. *Personality and Social Psychology Review*, 15(2), 180-198.
- Levickaite, R. (2010). Generations X, Y, Z: How social networks form the concept of the world without borders (the case of Lithuania). *Limes: Cultural Regionalistics*, 3(2), 170-183. <https://doi.org/10.3846/limes.2010.17>
- Mannheim, K. (1952). The problem of generations. In P. Kecskemeti (Ed.), *Essays on the sociology of knowledge* (pp. 276-320). London: Routledge & Kegan Paul.
- Marsita, J., Mashabi, N. A., Dewi, O. M., & Khairunnisa, P. A. (2024, December). The Relationship Between The Characteristics Of Gen X, Y, And Z In Understanding Halal Lifestyle And The Decision To Purchase Hotel Services. In *International Conference Of Humanities And Social Science (ICHSS)* (pp. 1030-1049). <https://www.programdoktorpbuins.org/index.php/proceedings/article/download/466/464>
- Mayer, R. E. (2009). The multimedia principle. *Multimedia Learning*, 223-241.
- Miller, J. D., & Cepuran, C. (2019). The impact of the Great Recession on Generation X. *Longitudinal and Life Course Studies*, 10(2), 201-216. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8046011/>
- Mohr, K. A., & Mohr, E. S. (2017). Understanding Generation Z students to promote a contemporary learning environment. *Journal on Empowering Teaching Excellence*, 1(1), 84-94. <https://doi.org/10.15142/T3M05T>
- Nicholas, A. J. (2008). Preferred learning methods of the millennial generation. Faculty and Staff - Articles & Papers. 18. https://digitalcommons.salve.edu/fac_staff_pub/18
- Ng, E. S., Schweitzer, L., & Lyons, S. T. (2010). New generation, great expectations: A field study of the millennial generation. *Journal of Business and Psychology*, 25(2), 281-292.
- OECD. (2020). Youth and the world of work. <https://www.oecd.org/employment/youth>
- Özlü, D. (2023). *X, Y ve Z Kuşaklarının Bilgi ve İletişim Teknolojileri Tutumları ile Bu Tutumların Çalışan Performansına Etkisi: Konya İlinde Bir Uygulama* [Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi]
- Parker, K., & Igielnik, R. (2020). On the cusp of adulthood and facing an uncertain future: What we know about Gen Z so far. Pew Research Center. <https://academicweb.nd.edu/~rwilliam/ndonly/readings/PopDynamics/04-BirthCohorts/Pew%20What%20We%20Know%20About%20Gen%20Z%20So%20Far%20-%20May%202020.pdf>
- Park, J., & Gursay, D. (2012). Generation effects on work engagement among US hotel employees. *international journal of Hospitality Management*, 31(4), 1195-1202.
- Phillipson, C. (2007). Understanding the baby boom generation: Comparative perspectives. *International Journal of Ageing and Later Life*, 2(2), 7-11. <https://journal.ep.liu.se/IJAL/article/view/1167/504>
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants.

- Rothman, S., & Hillman, K. (2008). X, Y and Z: Three decades of education, employment and social outcomes of Australian youth. https://research.acer.edu.au/research_conference_2008/3
- Saruhan, Ş. C., & Yıldız, M. L. (2014). Bilim, felsefe ve metodoloji. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Seemiller, C., & Grace, M. (2016). Generation Z goes to college. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Selwyn, N. (2009, July). The digital native—myth and reality. In *Aslib proceedings* (Vol. 61, No. 4, pp. 364-379). Emerald Group Publishing Limited.
- Smith, K. T., & Brower, T. R. (2012). Longitudinal study of green marketing strategies that influence Millennials. *Journal of Strategic Marketing*, 20(6), 535-551.
- Sezen, M. (2018). Z kuşağı öğrencilerinin öğrenme tutumları üzerine nitel bir araştırma. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 14(3), 210-225.
- Stelling, D. (2023). Do applicants from generation x, y, z differ in personality traits? data from selection procedures in aviation (1987–2019). *Frontiers in Psychology*, 14, 1173622. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC10427927>
- Tapscott, D. (2009). Grown up digital: How the Net generation is changing your world. New York, NY: McGraw-Hill.
- Taylor, P., Parker, K., Morin, R., Patten, E., & Brown, A. (2014). Millennials in adulthood. *Pew Research Center: Washington, DC, USA*.
- Tosun, E. (2022). Z Kuşağının özelliklerinin x ve y kuşaklarıyla karşılaştırılması. *Sosyolojide Araştırma ve Uygulamalar*, 72-74. https://www.researchgate.net/profile/Erkan-Tosun/publication/376271388_Z_Kusaginin_Ozelliklerinin_X_ve_Y_Kusaklariyla_Karsilastirilmesi/inks/65718938946088588997bdb2/Z-Kusaginin-Ozelliklerinin-X-ve-Y-Kusaklariyla-Karsilastirilmesi.pdf
- Tunç-Şahin, C., Turan, S., & Karadeniz, O. (2021). X, y ve z kuşaklarının eğitim, öğretmen, öğrenci algıları. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(43), 6295-6327. <https://doi.org/10.26466/opus.948789>
- Twenge, J. M. (2017). The Costs of overprotecting the young-iGen: Why Today's Super-Connected Kids Are Growing Up Less Rebellious, More Tolerant, Less Happy-and Completely Unprepared for Adulthood-and What That Means for the Rest of Us. *Journal of Psychology*, 1-13.
- Twenge, J. M., & Campbell, S. M. (2008). Generational differences in psychological traits and their impact on the workplace. *Journal of Managerial Psychology*, 23(8), 862-877.
- Twenge, J. M., Cooper, A. B., Joiner, T. E., Duffy, M. E., & Binau, S. G. (2019). Age, period, and cohort trends in mood disorder indicators and suicide-related outcomes in a nationally representative dataset, 2005–2017. *Journal of Abnormal Psychology*, 128(3), 185.
- UNESCO (2013). Education for All global monitoring report: teaching and learning for development. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000219171_eng
- Zemke, R., Raines, C., & Filipczak, B. (2000). Generations at work: Managing the clash of veterans, boomers, xers and nexters in your workplace. New York, NY: AMACOM.

EXTENDED ABSTRACT

Problem: Understanding generational differences has become increasingly critical in contemporary society where multiple generations coexist in educational institutions, workplaces, and social environments. The concept of generation, as defined by Mannheim (1952), refers to shared values and attitudes shaped under similar historical and social conditions. This study addresses the need for comprehensive comparative analysis of Baby Boomers (1946-1964), Generation X (1965-1980), Generation Y (1981-1996), and Generation Z (1997-2010).

The primary problem is lack of systematic framework examining these generations across multiple dimensions simultaneously. While existing literature examines generational characteristics in isolation, limited research provides holistic comparison within single framework. This gap is significant in educational contexts, organizational settings, and policy-making. The purpose is to provide comprehensive comparative analysis synthesizing knowledge from Turkish and international literature and establishing foundation for enhanced intergenerational understanding.

Method: This study employs document analysis method, involving systematic examination of written materials (Yıldırım & Şimşek, 2016). The research is qualitative with descriptive approach. Data were collected from peer-reviewed academic journals indexed in Web of Science, Scopus, EBSCO, Google Scholar, ULAKBİM, and DergiPark; academic books in generation theory, sociology, and educational sciences; theses from Turkish Council of Higher Education; and institutional reports from Pew Research Center, OECD (2020), ILO (2022), and Deloitte (2023). Data analysis followed descriptive approach with thematic framework. Four main themes were identified: general characteristics, worldviews, educational approaches, and future perspectives. Sources were selected from recognized publications, multiple sources were compared through triangulation, and the same framework was consistently used across all generations.

Findings: Baby Boomers demonstrate stability, loyalty, and collectivism values shaped by post-WWII reconstruction. They favor traditional perspectives, hierarchical structures (Arslan & Staub, 2015; Zemke et al., 2000), teacher-centered education (Culp-Roche et al., 2020), and future focus on secure retirement and economic security (Park & Gürsoy, 2012).

Generation X, the "bridge generation," exhibits pragmatism, self-reliance, and skepticism toward authority (Twenge, 2018; Fry, 2020). Experiencing both analog and digital eras, they demonstrate adaptability (Hargittai, 2010), cautious optimism, work-life balance emphasis (Inglehart, 1997), and experiential learning preference (Kolb, 1984).

Generation Y, first to internalize digital technology during identity development (Dimock, 2019; Prensky, 2001), shows high awareness of global issues, emphasis on social responsibility and meaningful work (Ng et al., 2010), student-centered and technology-supported learning (Selwyn, 2009), but growing concerns about economic insecurity and climate crisis (Twenge et al., 2019).

Generation Z, born into digitalization, demonstrates highest technological integration and sustainability consciousness (Seemiller & Grace, 2016). They show critical thinking toward authority, diversity preference (Altuntuğ, 2012), interactive and personalized learning preferences (Mohr & Mohr, 2017), combining technological optimism with concerns about AI ethics and environmental degradation (Deloitte, 2023).

Three fundamental sources shape intergenerational differences: historical events (WWII, Cold War, economic crises), technological transformations (analog to digital transition), and socio-economic changes (family structure, female workforce participation, education expansion) (Cherlin, 2010; Bennett, 2008).

Suggestions: Educational institutions should develop differentiated pedagogical approaches accommodating diverse learning preferences, incorporate intergenerational learning opportunities leveraging each generation's strengths, and implement technology integration strategies bridging digital divides. Research shows Generation Z's positive attitude toward technology positively affects work performance when given opportunities (Özlü, 2023). Organizations should design flexible management systems recognizing generational value differences in work motivation (Erden-Ayhün, 2013; Alay, 2021), create bidirectional mentoring programs facilitating knowledge transfer, and develop communication strategies addressing varying preferences. Generation Z prefers collaborative work, fewer rules, and decentralized decision-making compared to other generations (Durmaz & Okumuş, 2021).

Policymakers should consider generational diversity in social policy development, particularly regarding retirement systems, healthcare, and environmental regulations. Understanding generational differences in political participation (Armutçu & Tan, 2023) and gender role perspectives (Ekiz & Zabun, 2024) is crucial.

Future research should conduct longitudinal studies examining how generational characteristics evolve (Rothman & Hillman, 2008), investigate culturally specific patterns beyond Western contexts, explore pandemic impact on emerging identities, and examine how religious and cultural values interact with generational characteristics (Marsita et al., 2024).